

OTTO CARIUS

Tigrii în noroi

Memorii

traducere

Adrian Scrieciu

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2020

Cuprins

La chemarea Patriei.....	7
Pe urmele lui Napoleon	12
Primul „T-34”	18
Iarăși cu vechea gașcă	20
Dezastrul	23
În Bretania.....	28
Portret de Tigru.....	31
Cu Trenul direct către frontul Leningrad.....	35
Bătălia defensivă de pe Nevel	44
Retragerea spre Narva	56
„Bătrânul Fritz”	66
Frontul ținut pe Narva.....	75
Liniștea dinaintea furtunii	88
Ivan atacă.....	99
Revolta din buncăr.....	113
Operațiunea Strachwitz.....	117
Iadul din noapte	126
Adevăr sau ficțiune?.....	129
Lăudându-i pe Tigrii.....	134
Eșec și adio.....	138
Crucea cavalerului primită în spital	156
Avioanele de vânătoare germane nu au apărut	165
„Înapoi imediat la unitate”	171
Refuzul de a îndeplini ordinele	173

Bătălia defensivă de la Dunaburg.....	183
Ambuscada	188
O divergență de opinii fatală	198
Moartea bate la ușă!	206
Recuperare rapidă în spital	217
Vizita la Heinrich Himmler	224
Trădare pe linia de producție.....	234
Se profilează catastrofa	236
Încercuirea din bazinul Ruhr.....	240
Haos peste tot	248
Un comandant de garnizoană ciudat.....	253
Se apropie sfârșitul	261
Adesea păgânii sunt mai buni creștini!	266

La chemarea Patriei

„Ce gândesc ei să facă cu acest lucru mic ... asta este ceea ce aș dori să știu și eu”, a spus unul dintre jucătorii de cărți. Înghesuiți, cu valizele între genunchi și, în încercarea de a face plecarea lor mai puțin dureroasă, și-au petrecut timpul jucând cărți.

„Ce gândesc ei să facă cu acest lucru mic ...” – mi-a răsunat în urechi. M-am ridicat la fereastra compartimentului și m-am uitat spre Munții Haardt¹, în timp ce trenul înghițea kilometri spre est de-a lungul câmpiei Rinului. Părea ca un vapor care-și păresea cu siguranță portul, navigând în necunoscut. Din când în când mă asiguram că livretul era în buzunarul meu: „Posen, Batalionul 104 Rezervă”. Infanteria, regina frontului!

Eram un ciudat în acest cerc și nu puteam da vina pe nimeni că nu am fost luat în serios. Strict vorbind, acest lucru era de înțeles. Candidatura mea a fost respinsă de două ori după apel: „În prezent, nu este potrivit pentru serviciul activ din cauza greutății insuficiente!” Am înghițit de două ori în gol și mi-am șters în secret lacrimile amare. Doamne, acolo, pe front, nimeni nu întreabă ce greutate ai!

Armatele noastre au cucerit deja Polonia printr-o victorie fără precedent. În urmă cu doar câteva zile, Franța a început să simtă loviturile nimicitoare ale armelor noastre. Tatăl meu este acolo. La începutul războiului, el a îmbrăcat din nou uniforma militară. Asta însemna că mama mea avea

¹ **Haardt** este un lanț muntos cu lungimea de 85 km și care atinge altitudinea de maximă de 672,6 m deasupra nivelului mării. El aparține de Mittelgebirge și este situat la marginea de est a regiunii Pfälzlerwald (Pădurea palatină), în landul Renania-Palatinat, Germania.

acum o mică gospodărie pe care s-o administreze singură atunci când avea voie să se întoarcă la casa noastră, la graniță. Și pentru prima dată a trebuit să-mi sărbătoresc singur ziua, la Posen², când am împlinit 18 ani. Abia atunci am realizat cât de mult dătoresc părinților mei, care mi-au oferit o copilărie fericită! Când aș putea să mă întorc acasă, să mă așez la pian sau să cânt la violoncel sau vioară? În urmă cu doar câteva luni, am vrut să mă dedic studiului muzicii. Apoi m-am răzgândit și m-am interesat de inginerie mecanică. Din același motiv, m-am oferit voluntar pentru armată în specialitatea „tunuri antitanc”. Dar în primăvara anului 1940 nu aveau nevoie deloc de voluntari. Am fost repartizat ca infanterist. Dar nici asta nu era rău. Principalul lucru era că am fost acceptat!

După un timp, în compartimentul nostru s-a lăsat o liniște apăsătoare. Nu există nicio îndoială că toată lumea avea ceva la care să se gândească. Orele lungi ale călătoriei noastre au oferit cu siguranță cea mai favorabilă oportunitate pentru acest lucru. Când am ajuns în Posen aveam picioarele înțepenite și dureri de spate, dar eram destul de fericiți că am avut acest timp pentru introspecție.

Am fost întâmpinați de un grup din Batalionul 104 Infanterie Rezervă. Ni s-a ordonat să menținem pasul și să ne îndreptăm spre garnizoană. Cazarmele nu erau cu siguranță strălucitoare. Camera nu era suficient de spațioasă și în afară de mine mai erau încă patruzeci de camarazi. Nu era timp să reflectăm asupra îndatoririlor înalte ale apărătorului patriei; a început lupta cu bătrânii rezidenți pentru supraviețuire. Ne priveau drept niște „străini” enervanți. Situația mea era aproape fără speranță: eram un puștan care nu avea nici măcar barbă! Întrucât numai o barbă mare era un semn clar al adevăratei maturități. Invidia celorlalți despre faptul că am reușit să mă bărbieresc o dată pe săptămână doar a agravat situația.

Pregătirea noastră a fost în concordanță cu nervii mei. M-am gândit adesea la școala mea Ludwig Maximilian când antrenamentele au atins un punct critic sau când ne-am aruncat în noroi pe terenul de antrenament în timpul exercițiilor. De ce era nevoie de o astfel de pregătire, am aflat mai târziu. A trebuit să folosesc în mod repetat abilitățile dobândite în Posen

2 Azi orașul Poznan(Polonia)

Respect pentru oameni și cărți

pentru a ieși din situații periculoase. Cu toate acestea, au trecut doar câteva ore și toată suferința fusese uitată. De la ura pe care am experimentat-o în legătură cu antrenamentele, pentru superiorii noștri, până la propria noastră prostie în timpul pregătirii. Eram cu toții convinși că tot ceea ce am făcut a avut un obiectiv bine determinat și asta conta cel mai mult.

Orice națiune poate crede că este norocoasă dacă are o generație tânără, care își dedică toată puterea țării și luptă atât de dezinteresat așa cum au făcut germanii în ambele războaie. Nimeni nu are dreptul să ne reproșeze, așa cum ni s-a întâmplat după război, chiar dacă idealurile noastre au fost folosite în scop greșit. Să sperăm că generația actuală va fi scutită de dezamăgirea pe care noi am simțit-o. Ce bine ar fi dacă ar veni un timp în care nicio țară nu va mai avea nevoie de soldați, pentru o pace continuă.

Visul meu în Posen era să-mi completez pregătirea inițială de infanterist, așa cum primăvara înflorește un trandafir. Acest vis a dus la dezamăgire în principal din cauza marșurilor. Au început cu cincisprezece kilometri, au crescut cu cinci kilometri în fiecare săptămână, ajungând la cincizeci. Regula nescrisă era aceea că toți recruții cu studii superioare ar fi trebuit să primească o mitralieră. Aparent, au vrut să mă testeze, cel mai mic din unitate și să afle care este limita puterii mele de voință și dacă pot trece cu succes testul. Nu este de mirare că, când m-am întors odată la garnizoană, am avut o entorsă și o bătătură, de mărimea unui ou mai mic. Nu am fost în stare să-mi demonstrez în continuare aptitudinile de infanterist. Dar curând am fost transferat la Darmstadt³. Apropierea de casă a făcut brusc viața în cazarmă nu atât de dureroasă, iar perspectiva ieșirii de la sfârșitul săptămânii a făcut-o mai frumoasă.

Eram destul de încrezător în mine, când într-o zi, comandantul companiei a început să selecteze doisprezece voluntari pentru Corpul de tancului. Trebuia să ia doar mecanici auto, dar cu un zâmbet binevoitor mi s-a permis să mă alătur cu o duzină de voluntari. Bătrânul era probabil bucuros să scape de mine. Totuși, nu am luat o decizie destul de conștientă.

3 **Darmstadt** este un oraș universitar din landul Hessa, Germania. Orașul se află în sudul Regiunii Rin-Main și se află la aproximativ 30 km spre nord orașele Frankfurt am Main și Offenbach am Main, Wiesbaden și Mainz la aprox. 40 km nord-vest, iar în sud Mannheim la 45 km și Heidelberg la 55 km.

Respect pentru oameni și cărți

Tatăl meu mi-a permis să intru în orice fel de armată, chiar și aviație, dar mi-a interzis categoric trupele de tancuri. În imaginația sa, probabil că deja mă vedea arzând într-un tanc și sfârșind în chinuri groaznice. Și în ciuda tuturor acestor lucruri, mi-am pus o uniformă de tanchist neagră! Acest pas nu l-am regretat niciodată și, dacă ar trebui să devin din nou soldat, Corpul de tancuri ar fi singura mea alegere, nu am nicio îndoială în acest sens.

Când am ajuns la Batalionul Diviziei 7 Panzer din Vaihingen⁴ aveam același statut de recruț. Comandantul meu de tanc era subofiterul August Dehler, un bărbat imens și un soldat excelent. Cu toții am fost copleșiți de mândrie, când am obținut tancul nostru de producție cehoslovacă. Ne-am simțit aproape invincibili având un tun de 37 mm și două mitraliere fabricate în Cehoslovacia. Eram entuziasmați de blindaj, și nu am realizat până mai târziu că acest blindaj era doar o apărare morală pentru noi. Dacă era necesar, blindajul acesta ne putea proteja doar de gloanțele trase de armele de calibru mic.

Am făcut cunoștință cu elementele de bază ale luptei cu tancurile de pe terenul de antrenament Putlos din Holstein, unde am mers pentru trageri reale.

În octombrie 1940, la Vaihingen s-a format Regimentul 21 Tancuri. Cu puțin timp înainte de începerea campaniei rusești și în timp ce se afla pe terenul de antrenament de la Ohrdruf⁵, acest Regiment a fost integrat în cadrul Diviziei 20 Panzer. Antrenamentul nostru consta în exerciții comune cu unitățile de infanterie.

Când în iunie 1941 ni s-au acordat rațiile de bază sub forma unei rezerve strategice, ne-am dat seama că ceva urma să se întâmple. Au existat diverse presupuneri despre locul în care urmau să ne transfere până când ne-am mutat în direcția Prusiei Orientale⁶. Deși țăranii din zona respectivă ne-au

4 **Vaihingen an der Enz** este un oraș din landul Baden-Württemberg, Germania. Vaihingen an der Enz se află aproximativ la 24 de kilometri nord-vest de Stuttgart și la 20 de kilometri est de Pforzheim, pe râul Enz.

5 **Ohrdruf** este un oraș din landul Turingia, Germania.

6 **Prusia răsăriteană**, numit și **Prusia Orientală**,^[1] (limba germană: *Ostpreußen*; limba lituaniană: *Rytų Prūsija* sau *Rytprūsiai*; limba poloneză: *Prusy Wschodnie*; limba rusă: *Восточная Пруссия* — *Vostocinaia Prusia*) a fost o provincie a Regatului Prusiei și a Imperiului German, situată pe teritoriul fostului Ducat al Prusiei. În zilele noastre, partea de nord a Prusiei Răsăritene, cu excepția „Memelland” care este parte a Lituaniei, aparține Rusiei – regiunea Kaliningrad

Respect pentru oameni și cărți

șoptit un lucru sau altul, am crezut totuși că am fost trimiși la graniță pentru a menține securitatea. Această versiune era o iluzie care se formase în timpul antrenamentelor noastre din Putlos, unde ne-am antrenat pe tancurile care se deplasau sub apă, așa că avem tendința de a crede că Anglia va fi inamicul nostru. Acum eram în Prusia Orientală și nu mai eram chinuți de incertitudine.

Ne-am mutat la graniță pe 21 iunie. După ce am primit o directivă cu privire la situația actuală, am aflat în sfârșit ce rol ni se atribuie. Toată lumea afișa un comportament calm, deși sufletește eram cu toții extrem de tensionați. Tensiunea devenea insuportabilă. Inimile noastre erau gata să sară din piept când am auzit bombardierele „Stuka” trecând peste divizia noastră în direcția est. Eram localizați la marginea pădurii, la sud de Kalwarya. Comandantul nostru a instalat un radio convențional pe tancul său. La acesta, am auzit un anunț oficial despre începutul campaniei ruse, cu cinci minute înainte de ora „H”. Cu excepția câtorva ofițeri și subofițeri, niciunul dintre noi nu participase încă la ostilități. Până acum, auzisem împușcături reale doar la locul de antrenament. Am avut încredere în războinicii cu experiență care aveau Cruci de Fier și care ne-au insuflat calmul necesar. Pentru toți ceilalți emoțiile se transmiteau direct spre stomac și vezică. Ne așteptam ca rușii să deschidă focul în orice minut. Dar totul a rămas calm și, spre ușurarea noastră, am primit ordin să atacăm.

(Königsberg). Partea sudică face parte din Voievodatul Varmie-Mazuria din Polonia. Pe teritoriul Prusiei Răsăritene au locuit în vechime prusacii baltici.

Pe urmele lui Napoleon

Am trecut pe lângă pichetele de la frontieră la sud-vest de Kalwaria. Când, după un marș de 120 de kilometri de-a lungul drumului, spre seară, am ajuns la Olita, deja ne simțeam ca veteranii. Și totuși am simțit bucurie când ne-am oprit în sfârșit, deoarece puterile noastre în timpul marșului fuseseră duse la limită. Armele erau pregătite; fiecare era la postul său.

În calitate de servant, aveam cea mai dezavantajoasă poziție. Nu numai că nu puteam vedea nimic, dar nici nu puteam respira aerul curat. Căldura din tancul nostru a devenit aproape insuportabilă. Fiecare casă de care ne apropiam ne provoca emoții, dar toate s-au dovedit a fi abandonate. Cu o curiozitate neobișnuită, m-am așteptat ca comandantul tancului nostru să povestească despre ceea ce vedea. Fără șarm a povestit despre primul rus mort pe care l-a văzut, iar noi așteptam cu emoție prima confruntare cu rușii. Dar nu s-a întâmplat nimic de acest fel.

Fără incidente, am ajuns la primul obiectiv al înaintării noastre în acea zi - aerodromul din Olita. Fericiți, ne-am aruncat uniforme prăfuite și ne-am bucurat când am găsit în sfârșit apă unde am putut face o baie fără grabă.

„Nu mi-am imaginat niciodată războiul să se desfășoare exact ca în programul de pregătire”, a spus mitraliorul nostru, care nu a arătat nicio limită dorinței sale în a se spăla.

„Nu este deloc rău să lupți aici”, a spus comandantul nostru de tanc, Dehler, după ce a scos din nou capul dintr-o găleată cu apă și care părea că nu se mai satură să se bălăcească. Cu un an înainte, el luptase în Franța.

Respect pentru oameni și cărți

Spusele lui mi-au dat încredere, pentru că pornisem pentru prima dată în luptă, emoționat, dar și cu o oarecare teamă.

A trebuit literalmente să spălăm armele de noroi. În cazul unei adevărate lupte, nu am fi putut trage cu ele. Am curățat totul lună și așteptam cu nerăbdare să se servească cina.

„Fluturașii noștri au făcut o treabă frumoasă aici”, a spus operatorul nostru de radio, care își curăța arma. S-a uitat spre marginea pădurii, unde avioanele rusești fuseseră surprinse pe aerodromuri în timpul primelor atacuri Luftwaffe.

Ne-am scos uniformele și ne-am simțit de parcă ne născusem din nou. Mi-au revenit involuntar imagini de pe pachetele de țigări pe care le colecționeam cu entuziasm de ani buni, în special una dintre ele: „Bivouac pe teritoriul inamic”.

Dintr-odată, un zgomot s-a auzit peste capul nostru.

– La naiba! - a blestemat comandantul nostru.

S-a întins lângă mine în noroi. Dar nu focul inamicului l-a înfuriat, ci stângăcia mea: m-am întins peste pesmetul din rația lui. A fost un fel de botez neromantic al focului.

Rușii erau încă în pădurea din jurul aerodromului. Și-au regrupat unitățile împrăștiate după șocul inițial al acelei zile și au deschis focul asupra noastră. Înainte să ne dăm seama ce se întâmplă, eram din nou în tancurile noastre. Și apoi am intrat în prima noastră luptă de noapte, ca și cum am fi făcut asta mereu. Am fost surprins de calmul care ne-a cuprins pe toți de îndată ce ne-am dat seama de seriozitatea lucrului făcut.

Ne-am simțit ca niște soldați aproape experimentați când a doua zi am venit în ajutorul unor tancuri de lângă Olita. Am sprijinit la traversarea râului Neman⁷. Din anumite motive, ne-am bucurat să ne dăm seama că tancurile noastre erau ca ale rușilor, în ciuda pierderilor noastre mici.

Ofensiva a continuat fără întrerupere. După cucerirea localității Pilsudski, aceasta a continuat în direcția Vilnius⁸. După cucerirea Vilniusului pe 24 iunie, am simțit mândrie și, poate, o anumită încredere în sine. Ne-am

7 Neman este un râu situat în Belarus, Lituania și **Rusia, având lungimea de 937 km, care se varsă în Marea Baltică.**

8 Vilnius este capitala Lituaniei, și orașul este situat **la granița cu Belarus**

Respect pentru oameni și cărți.

considerat participanți la evenimente importante. Cu greu realizam cât ne epuizase aceste marșuri. Dar numai când ne-am oprit, am căzut imediat din picioare și am adormit buștean de parcă eram morți.

Mai ales nu ne-am gândit ce se întâmplă. Cum am putea opri această ofensivă? Puțini, poate, au acordat atenție faptului că am urmat același drum pe care l-a urmat marele împărat francez Napoleon. În aceeași zi și la aceeași oră în urmă cu 129 de ani, el dăduse exact același ordin altor soldați obișnuiți cu victoria. A fost aceasta o ciudată coincidență? Sau Hitler a vrut să demonstreze că nu va comite aceleași greșeli ca marele corsican? În orice caz, noi soldații am crezut în abilitățile noastre și în noroc. Și a fost bine că nu am putut vedea în viitor. În schimb, nu ne doream decât să înaintăm și de a încheia războiul cât mai curând posibil.

Peste tot, am fost întâmpinați cu entuziasm de populația Lituaniei. Localnicii ne-au văzut ca pe niște eliberatori. Am fost șocați de faptul că magazinele evreiești erau distruse peste tot înainte de sosirea noastră. Ne-am gândit că acest lucru fusese posibil doar în timpul „*Noapții de Cristal*”⁹ din Germania. Aceast lucru ne-a enervat și am condamnat furia mulțimii. Dar nu am avut timp să ne gândim la asta prea multă vreme. Ofensiva a continuat neîntrerupt.

Până la începutul lunii iulie am fost angajați în recunoaștere și am avansat rapid spre râul Daugava¹⁰. Am avut un singur ordin: tot înainte, înainte și numai înainte, zi și noapte. Șoferii aveau nevoie de odihnă. Curând, deja stăteam pe scaunul șoferului pentru a oferi câteva ore de odihnă camaradului nostru epuizat. Dacă nu ar fi fost acest praf insuportabil! Am înfășurat o cârpă în jurul nasului și gurii, astfel încât să putem respira în norii de praf stârniți pe drum. De mult îndepărtasem dispozitivele de vizualizare din tancuri pentru a vedea cel puțin ceva. Fin ca făina, praful a pătruns peste tot. Hainele noastre îmbibate de transpirație s-au lipit de corpurile noastre și un strat gros de praf ne-a acoperit din cap până în picioare.

9 Noaptea de cristal desemnează pogromul împotriva evreilor din Germania nazistă, inclusiv Austria, din perioada 9–10 noiembrie 1938.

10 Daugava sau Dvina de Vest este un fluviu cu lungimea de 1020 km ce curge prin Rusia., Belarus și Letonia. El izvorăște în Podișul Valdai din Rusia și se varsă în Golful Riga al Mării Baltice, lângă Riga.

Cu o cantitate suficientă de apă potabilă, situația ar fi fost mai mult sau mai puțin tolerabilă, dar aveam interzis să bem din puțuri, deoarece puteau fi otrăvite. Săream din mașini, când opream, și căutam bălți. După îndepărtarea stratului verde de pe suprafața bălții, ne umezeam buzele cu apă. Așa că am putut rezista puțin mai mult.

Atacul nostru a mers în direcția Minsk-ului¹¹. Am început să luptăm la nord de oraș. A fost prima încercuire majoră, Berezina¹² a fost forțat, iar ofensiva a continuat în direcția Vitebsk-ului¹³. Ritmul înaintării nu a scăzut. Acum erau probleme cu menținerea aprovizionării neîntrerupte. Unitățile de infanterie nu au ținut pasul cu unitățile mecanizate, oricât de mult au încercat. Nimeni nu era îngrijorat de flancurile de pe ambele părți ale autostrăzii.

Și acolo se ascundeau partizanii, despre care vom afla mai târziu. Bucătăriile noastre mobile erau în curând fără speranță. Pâinea a devenit o delicată rară. Și deși a existat o abundență de carne de pasăre, meniul monoton a devenit curând enervant. Am început să salivăm când ne gândeam la pâine și cartofi. Dar soldații care avansau și care auzeau mulțimea mesajelor radio victorioase nu luau nimic prea în serios.

Pe 8 iulie am fost loviți. Prima dată când a trebuit să ies dintr-un tanc avariat. Acest lucru s-a întâmplat în apropierea satului Ulla complet ars. Unitățile noastre de pionieri au construit un pod din pontoane lângă podul aruncat în aer peste Daugava. Aici am intrat în poziții de-a lungul acestui râu. Ne-au avariat tancul, chiar la marginea pădurii, de pe cealaltă parte a râului. Acest lucru s-a întâmplat foarte repede. O lovitură în tancul nostru, un zgomot metalic, un țipăt strident al unui camarad - și asta a fost totul! O mare piesă din tanc s-a prăbușit lângă locul operatorului radio. Nu aveam nevoie de ordinul nimănui pentru a ieși. Și abia când am sărit afară, protejându-mi fața cu mâna, într-un șanț pe marginea drumului, am descoperit că și eu sunt rănit. Operatorul nostru de radio și-a pierdut mâna stângă. Am blestemat oțelul ceh fragil și inflexibil, care nu a fost un obstacol

11 Minsk este capitala Republicii Belarus

12 Berezina este un afluent al Niprului cu lungimea de 613 km, care este situat în Belarus.

13 Vitebsk sau Vițebsk este un oraș din Belarus, capitală a regiunii Vitebsk.

pentru tunul antitanc rus de 47 mm. Fragmentele plăcilor noastre din blindaj și șuruburile au făcut mai multe daune decât schije în sine.

Dinții mei curând au ajuns în coșul de gunoi de la prima unitate de prim ajutor. Schije care mi-au străpuns chipul au rămas acolo până la primele raze de soare de a doua zi - așa cum era de așteptat.

M-am întors pe front. Satele în flăcări mi-au călăuzit drumul. Am făcut joncțiunea cu compania mea chiar înainte de Vitebsk. Orașul în flăcări era pictat pe cerul nopții într-o culoare sângerie. După ce am cucerit Vitebsk-ul a doua zi, am avut senzația că războiul abia începe.

Ofensiva, apărarea, distrugerea rezistenței, toate acestea au alternat una cu alta. Evenimentele pe trei săptămâni au fost notate în jurnalul meu doar în câteva rânduri.

„În perioada 11/7 - 16/7. Ofensiva prin Demidov - Duchowschtschina în direcția Jartzevo (autostrada Smolensk-Moscova) cu scopul de a încercui forțele inamice în regiunea Vitebsk-Smolensk. Bătălia pentru trecerea Niprului la Ratschino.

De la 17/7 la 24/7. Bătălie defensivă pentru Jartzevo și traversarea râului Wop. Lupte defensive pentru pozițiile Wop - Wotrja. Lupte pentru a distruge forțele încercuite ale inamicului din „punga Smolensk”.

În perioada 25/7 - 26/7. Urmărire de-a lungul cursului superior al Daugava.

În perioada 27/7 - 4/8. Bătălie defensivă la Jelnja și Smolensk. Bătălie defensivă pe râul Wop înainte de localitatea Bjeloj. „

Dincolo de această recapitulare sobră a faptelor sunt ascunse greutatea care nu pot fi înțelese decât de cei care au fost acolo. Cei care nu au fost acolo, doar exagerează. Prin urmare, îmi permit să nu comentez mai departe, mai ales pe baza faptului că pot transmite toate impresiile mele numai din punctul de vedere al servantului. Un servant se află într-o poziție care nu îi permite să-și facă o idee generală despre lupte.